

**Vertaalwedstrijd Nederland Vertaalt 2017
Juryrapport Scholierenprijsvraag**

‘All Along The Watchtower’ van Bob Dylan

‘All Along The Watchtower’ was de vertaalopdracht van de scholierenprijsvraag dit jaar. Hoe werd deze titel vertaald? Een greep uit de inzendingen:

*Langs de hele wachttoren
Helemaal tot aan de wachttoren
Allen bij de wachttoren
Allen om de wachttoren
Om de wachttoren
Ver weg tot de wachttoren
Rondom de uitkijktoren
Altijd bij de uitkijktoren
Rondom de kijktoren
Tot de jachthut en dan door
Bovenop de vestingmuur
Bij de klokkentoren
Verloren in mijn zandkasteel*

Zoveel woorden zoveel zinnen. Dat is het mooie van vertalingen: er is nooit maar één goede oplossing. Het is geen rebus, geen puzzel in de krant waar je een prijs mee kunt winnen als je hem goed oplost.

Nu was er in dit geval wél een prijs te winnen. Niet voor ‘de juiste oplossing’ maar voor de mooiste, beste, leukste, zingbaarste, origineelste of juist het dichtst bij de tekst blijvende vertaling.

De jury ontving dit jaar 21 inzendingen. Iets minder dan we hadden gehoopt, maar wie het kleine niet eert ... Bij de beoordeling van de inzendingen heeft de jury gelet op de volgende punten:

Ten eerste: de klemtonen moeten op de juiste plek vallen (‘aanzien’ rijmt niet op ‘zien’, en ‘gevaar’ niet op ‘deelbaar’).

Ten tweede: bij voorkeur zag de jury in de vertaling rijm terug waar Dylan ook rijmt. Met natuurlijk zo min mogelijk rijmdwang en stoplappen. Onder rijmdwang verstaan we bijvoorbeeld: ‘koud en bar’ laten rijmen op ‘nar’, en ‘rond’ op ‘blootvoetse slaven, gewond’.

Ten derde: bij een liedje is sfeer heel belangrijk. Die wordt voor een belangrijk deel bepaald door de muziek, maar de taal is ook heel belangrijk: de vertaler moet proberen door de woorden heen het verhaal van het origineel te vangen in eigen woorden en er als het kan een nieuw (poëtisch) verhaal van maken.

Ten slotte konden de inzenders die een extra couplet hadden geschreven, rekenen op een plusje in de waardering.

Er viel dus heel wat af te wegen. Nadat de inzendtermijn gesloten was, trok de jury zich terug op een onbewoond eiland in de Betuwe waar de drie juryleden drie weken lang op strandstoelen onder de wuivende palmen met piña coladas binnen handbereik, hebben vergaderd (ja ja, het is hard werken) om tot een shortlist van vijf genomineerden te komen. Vijf! Geen vier en geen zes. Want zo zijn de regels.

De inzendingen met het extra couplet zijn, ondanks de lof die ze verdienen, niet tot de nominaties doorgedrongen. We hebben wel een paar fraaie uitbreidingen voorbij zien komen. Zelfs eentje waarin een ons bekende figuur het verhaal afsluit:

*'Één nobele ruiter voelde zich wel vereerd,
En hij heeft zijn prijs geaccepteerd.
Alleen, ophalen deed hij hem niet,
Een veel grootsere taak lag voor hem in het verschiet.'*

En één met een wel heel actueel politiek slot: *'De democraat strijkt treurig de vlag en de republiekin roept hard: "Amerika eerst, Amerika eerst" en Europa wacht'...*

Er zaten prozavertalingen tussen, vertalingen die niet rijmde maar die toch wel sterk waren. En er waren vertalingen die zondigden tegen werkelijk álle regels van het Nederlands maar die toch – of misschien juist daarom – authentiek waren. Alle vertalingen hadden wel iets. Maar er ontbrak ook altijd wel weer iets anders. Kortom: het was moeilijk.

De vijf genomineerden die de jury uiteindelijk na veel blok- en knokwerk heeft gekozen, bestrijken het hele spectrum van vertaalstrategieën. Waarmee we willen zeggen: ze zijn allemaal anders. We hebben een 'mysterieuze', een 'uitgevoerde', een 'originele', een 'omgekeerde' en een 'beeldende'.

De 'mysterieuze vertaling' is getiteld: *Verloren in mijn Zandkasteel* en is van Daniël Diehl uit Culemborg. Mooie titel, goed gegeven maar niet echt uitgewerkt in de tekst – die overigens goed loopt, op een paar verkeerde klemtonen na ('rustig aan' - 'achtbaan'; 'verloren ziel' – 'neerviel'). De tekst eindigt met een grote vloedgolf die het zandkasteel meesleurt. Wat zich precies in het hoofd en het hart van de verteller afspeelt, is lastig te achterhalen. Maar dat versterkt ook weer het sfeervolle en mysterieuze van deze vertaling.

De 'uitgevoerde vertaling', *Tot de jachthut en dan door*, is een groepsprestatie van een aantal leerlingen van het Willem Lodewijk Gymnasium uit Groningen: Wouter Grünwald, Lizelot Huizinga, Kaatje Knol, Lars Marée, Ben Muller en Sara van der Woude. De vertaling is door de leerlingen met zichtbaar plezier uitgevoerd – het filmpje zal aan het eind van de dag in de grote zaal vertoond worden voor alle deelnemers aan de Vertaaldag. Goed dat ze dat gedaan hebben. Niemand kan nu meer zeggen dat het 'niet zingbaar is', hoewel de vertaling ritmisch niet altijd gelijk op gaat met het origineel. Goeie eerste regel met *'Ergens moet een uitweg zijn'*.

Ook 'geen alternatief' en 'zakenlui' zijn mooie vondsten. De titel komt niet terug; in de tekst heet het plotseling 'Vanuit hun uitkijkpost'. (Een keuze die overigens goed te verdedigen is.) Al met al een prima vertaling.

De 'beeldende vertaling' is van Steven Hemme uit Emmen en heet *Bovenop de vestingmuur*. Deze vertaling vertoont een fraaie eenheid van tekst en is eigenlijk de meest begrijpelijke van alle genomineerde vertalingen, met goede achteloze vondsten als 'We moeten hier toch wegkunnen' in de eerste regel, en 'de waarde van het geheel', wat een vage echo is van Lucebert's 'Alles van waarde is weerloos'. De vertaling loopt niet overal even lekker ('verkent' en 'nalopend' kun je echt niet laten rijmen, en 'rustig én kalm' is een stoplap) maar heeft de charme van de eenvoud.

De 'omgekeerde vertaling' is een groepsinspanning van Selin Alyanak, Leyla Bricic, Kate Fielemon, Louise van Gelderen, Matt de Jong, Maarten de Jonge, Dagmar Koolhaas en Milan Lucas van het Vlietland College uit Leiden. Hier praat de *joker* niet tegen de *thief*, maar de dief tegen de nar, wat een verrassend perspectief geeft, en wat consequent is volgehouden. 'Boer, u graaft mijn graf' past goed in de sfeer, 'domein' is mooi gevonden. Het slot is een onheilspellende uitsmijter geworden met als laatste omineuze regel: 'Twee ruiters haastten zich nader, voor onheil op de vlucht'.

De 'originele vertaling', ten slotte, is van de hand van Nadine Witte uit Utrecht. De vertaling is titelloos maar zou 'En bij de klokkentoren' kunnen heten. Een forse vertaalfout is de 'prinses' (voor 'princes') in plaats van prinsen, en de vertaalster heeft zich vrij veel vrijheid gepermitteerd, wat in een aantal gevallen ook wel weer geleid heeft tot een verrassend, poëtisch resultaat. De dief die iets zegt 'zachtjes als hij is', bijvoorbeeld, en de vrouwen die komen en gaan 'in het stratenlicht'. Soms zijn er geen oplossingen gevonden en moeten we het doen met een stoplapwoordje als 'ook', in 'Ver weg in de verte, gromde ook een kat', waarbij 'ver weg in de verte' op z'n minst origineel genoemd kan worden. Het werkt!

Alle genomineerde vertalingen hadden wel iets, maar na zorgvuldig wegen heeft het de jury behaagd om uit de vijf er één te kiezen als winnaar en dat is geworden: de 'omgekeerde' vertaling uit Leiden, *Allen om de wachttorens*. Per saldo was dat de vertaling die het soepelst liep en waar de geest van de auteur het meest doorheen spookte. Wat voor de jury de doorslag heeft gegeven was dat het liedje op een dramatische noot eindigt, waar goed naar toegewerkt is waardoor de vertaling een eenheid wordt. Een lied dat 'staat'. Selin Alyanak, Leyla Bricic, Kate Fielemon, Louise van Gelderen, Matt de Jong, Maarten de Jonge, Dagmar Koolhaas en Milan Lucas, gefeliciteerd!

De jury

Robbert-Jan Henkes (voorzitter)

Erik Bindervoet

Erik de Jong (Spinvis)

Utrecht, zaterdag 13 mei 2017